

DISPUTATIO ETHICA

De

RAR.

VIRTUTE MORALI IN GENERE,

QUAM

In Regiâ CHRISTINEA Universitate ex consensu &
approbatione Amplissimæ Facultatis
Philosophicæ,

Liberalis Exercitij & veritatis indagandæ gratiâ
placidæ Philosophantium censuræ sub-
mittunt,

JOHANNES S. FORSENIUS
ET
HENRICUS M. FLORINUS.

Ad diem Maji Anni 1654. horis & loco consuetis.

Paling. Zod. vitæ lib. 3.

*Ne rectum tibi judicium, neu recta voluntas
Deficiat; Namq; his sine vir bonus esse piusq;
Nemo potest. Duo Virtutum fundamenta sunt hæc.*

A B O Æ.

Typis Acad. apud Viduam Petri Waldz.

Reverendissimo in Christo Patri,

DN. ÆSCHILLO PETRÆO
S. S. Th. Doct. celeberrimo, Inclytæ Diæceseos Ab.
Episcopo, nec non Regiæ Acad. Procancellario Amplis.

Nobiliss. & Consultissimo VIRO,

**DN. MICHAELI GyllenStålpe/
LL. & Phil. Doct. & Profess. Excellentissimo, p. t.**
Rectori Magnifico.

Plurimum Reverendo VIRO,

DN. M. GEORGIO C. ALANOS, S. S. Th. Profess.
Primario, & utriusq; Ecclesiæ in Civitate unâ cum annexâ
Nymmënsi Pastori Dignissimo.

Reverendo & Præcellentissimo VIRO,

DN. M. NICOLAO L. NYCOPENSI,
S. S. Th. Prof. ac in Sagu Pastori Meritissimo.

Reverendo & Præclarissimo VIRO

DN. M. ABRAHAMO G. THAUVONIO,
Phyf. & Bot. Professori Laudatissimo, jam verò p. t.
Decano Spectabili.

U T E T

Viro-Iuveni Præstantissimo atq; Humanissimo,

DN. ANDRÆ PETRÆO, Consistorij
Ecclesiastici Secretario fidelissimo.

*Patronis, Mecænatibus, Præceptoribus, Promotoribus, Benefa-
ctoribus, fautoribus summâ reverentiâ suspiciendû hanc
Disputationem officiosè consecrat & defert*

Henricus Florinus.

Pitomen universi Hominem creaturis omnibus corporeis longè condidit Nobiliorem sapientissimus Creator. Ubi enim Formas animasq; Materiæ tetricæ immersas rebus dedisset cæteris; solus homo, illæ naturæ deliciæ, spiraculum vitæ obtinuit, Animamq; Rationalem tantis prærogativis eminentem consecutus est, ut ab ipsissimâ veritate ad imaginem Dei conditus deprædicetur. Resplenduit nimirum in intellectu rerum omnium humanarum divinarumque vera & perfecta cognitio; claruit in voluntate cum nutu creatoris suavissima & sanctissima consensus: Eluxit expromptum inferiorum facultatum ministerium. Hic Monarcha ille orbis terrarum, hic universi Dominus erat, cujus insinuare mentionem sine summâ reverentiâ, nefas! sed diu hæc vix potuit integritas perdurare, lapsus est astutiâ Diaboli delusus, & adeò lapsus, ut omnes posteri mortales, per quosvis seculorum decursus, ad hoc usque vertentis horæ momentum non cessaverint id damnum deplorare, sed nec in posterum, usque quo constitutum hoc orbis duraverit corpus, unquam cessabunt. Ignorantiâ quippè Intellectum, Malitiâ Voluntatem infecit, adeò ut cum Medeâ Ovidianâ quisquis queritari necessum habeat:

- - - - - *Video meliora proboq;*
deteriora sequor, - - - - -

Verum enim verò ut Misericordia verè benignissimi Creatoris erga hominem etiam in asperâ hæc & tetrâ

rerum facie constaret promptissima, scintillulas quasdam imaginis suæ in mente adhuc hominis reliquit, sed eas crebris exercitiis excitandas & pleniorē in actum deducendas. Ut itaque ad perfectionem amissam quodammodo assurgere valeamus, Habitibus tum Intellectualibus tum Moralibus animus frequenter imbuendus erit, quò cognitione veri & actione honesti commodè perficiatur. Illud Philosophia Theoretica præstat, quæ ex contemplatione rerum necessariarum intellectum veritatis cognitione illustrat; Hoc verò Philosophia Practica exsequitur, dum hominem virtutibus informat ad consequendum Sum. Bon. civile; ex quâ (ut propiùs ad institutum accedamus) *Naturam Virtutum Moralium in communi* præsentibus hisce pagellis includere & pro liberali exercitio candidorum censuræ submittere animum induximus. Suasit id suavissima Materiam Nobilitas, hoc præstantissima ejus utilitas obtinuit. Divinum quippè illud Virtus est aurea, quam lex tam Divina quam humana imperare satagunt. Hæc hominem extollit, & supra astra, ut ait Sap. Seneca, mortales collocat: Hæc Regna, urbes, Provincias, temperat, fert leges, colit amicitias, inter propinquos liberosq; dispensat. Et quis paucis condigna ejus encomia quit prædicare? Tua o Diva Virtus plurima & maxima sunt ornamenta, non furuncolorum infidiis, non Tyrannorum minis, non fatorum arbitriis subjecta! Tu vera hominis vita es & humanitatis nostræ excellentia: Tu probos hominum mores atq; ingenia immortalī gloriæ commendas: Tu viros summā sapientiā doctrināq; illustres propinquā cum Deo cognitione jungis. Tibi nobilitatis, tibi beatitatis meritò palmam boni omnes tribuere pergimus! Sit itaq; quod felix faustumq; velit Altissimus Dominus Exercitii hujus nostri

N frontispicio, ne fractis quasi repagulis huc illucquè vagabundi pererrent, us, certum à nobis ordinem præsumi oportere bona Methodus mandat. Præsentis proinde negotii pertractatio hisce *bono cum Deo* absolvetur *Membris*, ut cum de *Virtutis Moralis Definitione, Causis, Divisione & Opposito* paucis peractum fuerit, jam tum instituto nostro satisfactum putemus.

2. *Definitionem* quod concernit, cum ea duplex existat, offert itaq; primò *Nominalis* semet nobis prælibandam, in hæc autem tum *Notatio Nominis*, tum *Varia vocis acceptio*, tum deniq; *Equipollentia* erunt exponenda.

3. *ἔτυμολογίαν* quod spectat: dicitur *Virtus I. Latinitis* à *Viro* uti Cic. lib. 2. Tusc. q. Aliis venit à *virore* & *vigore* non re q. verà sexus foemineus à virtutis participatione excludatur, sed quòd *Viro* maximè congruat, quippè cui natura majorem vigorem, vires & doctes majores contulit. Dicitur etiam *Virtus q. Vis* & facultas animi, quâ affectus gubernantur & rationi subjiciuntur. Appositè etiam nonnemini *Virtus q. Vivum tuens* dicitur, eò quod virtus homines instar clypei & scuti contra quosvis exuberantium affectuum & infortuniorum insultus protegat & tueatur. Hinc dispalescit, virtutem primùm quidem solius fortitudinis nomen fuisse, postmodùm autem quia sapientes homines prudenter deprehenderunt non minùs difficultatis in divitiarum & honorum &c. appetitu refrenando, quàm in deliciarum doloribus sustinendis positum esse, speciei hoc nomen ad universum genus significandù traduxerunt,

4. II. *Græcis* *Virtus* dicitur *ἀρετὴ* vel ab *ἀρεω*, cons

gruo, apto; ut sit congruentia cum rectâ ratione: vel *παρὰ τῶ ἀρεῖαι* à Marte quod ἀρετῇ principio fortitudinem designarit, quæ tempore Martis maximè se prodit, vel inter cæteras virtutes maximè eminet: vel ab ἀρέσκω, placeo, quod omnibus placeat vel placere debeat: Vel ab ἐράω q. ἐρατῇ per Metathes. quod amabilis sit maximè: Vel ab ἀίρεσμαι eligo, tum quod virtus vel maximè sit eligenda, tum quod vel *πραίρεισις* sit vel certè non sine *πραίρεισι*.

5. III. *Hebraeis* Middah dicitur à Mensurare, vel quod affectuum & actionum nostrarum sit mensura certissima, vel quod ipsa ad rectæ rationis regulam tanquam mensuram sit exigenda. Conf. Meisn. Sob. Ph. Sect. 2. c. 2. q. 2.

6. IV. *Suecis* Dygd à duga vel diget & dyget / quod validum, ingentem & potentem significat, sicut V. *Germanis* Tugend à tuzen valere, deduci potest: quia virtus præstat maximè & excellit, adeoq; maximi est pretii, & hominum universo generi accommoda cum primis & utilis. VI. *Fennis* dicitur autta (uti nobis videtur) ab autta / subsidium & adminiculum præbere, idque si placeat propterea, quia virtus possessorem maximè iuvat, vel quia rectæ rationi in servis suis rebellibus, affectibus puta, perdomandis, expromptum & validum subsidium præstat.

7. Omnes hæc *ἔτυμολογίαι* virtutem ut non parùm commendant, ita ejus naturam etiam quodammodò adumbrant. *Latina* quippè *subjectum* indicat scil. *virum*, *Hebræa* *mensuram* scil. *Legem*, *Græca* *pulchritudinem*, ob quam sit eligenda, *Sueca* verò sicut & *Germana*, nec non *Fennica* *vim* & *valorem*, ob quam sit magnificienda

cienda, subinnuunt. Itaq; si hæc jungantur, descriptio ex his virtutis talis dici potest: *Virtus est vis seu facultas animi congruens cum lege, dirigens actiones, quam omnes eligere & magnificere debent.*

8. *Ὁμοθυμίαν* quod attinet, sic certum est nomen Virtutis variis accipi modis. I. In genere pro omni eo, quod rem quamlibet optimè reddit affectam. Sic virtus oculi dicitur, benè videre &c. II. *Ratione subiectorum*, (α) in Deo eminentia quædam & perfectio simplicissima Virtus dicitur, ut cum Deus dicitur esse misericors, justus, clemens &c. (β) in rebus creatis corporeis rationis expertibus, facultas quælibet seu vis & efficacia insita hoc nomine venit, ut virtus herbæ, lapidis &c. Sic dicitur etiam in brutis quibusdam esse umbra virtutis. (γ) In homine verò magis propriè virtus locum habet, & sic vicissim variè usurpatur: (1) *Quandoq; pro habitu infuso*, ut Fides, Spes, Charitas dicuntur Virtutes. (2) *Quandoq; pro acquisito*, idque vel corporis ut Robur, sanitas, pulchritudo &c. vel animi, & id tum intellectus, ut intelligentia, sapientia, scientia, Prudentia & ars virtutes intellectuales dicuntur, tum voluntatis, quando habitus animi frequenti actuum exercitio acquisiti, ijque electivi & ad mores pertinentes, Virtutis nomine veniunt, quæ acceptio est hujus loci.

9. *ζυρόνμα* sunt *Virtus Moralis* & *Medium* ducens ad Beatitudinem seu Sum. Bon. Civile. Hic verò non Medium intelligendum, quatenus inter duo extrema excessum sc. & defectum consistit, sed quò ultimus finis ab Efficiente acquirendus erit.

10. Exposita sic *ὀνοματολογία* nunc ad *πραγματολογία* seu *Realem definitionem* melior aditus patescit, ubi

ubi potiores quæ à varijs variè circumferuntur Virtutis definitiones, nobis invisere & inspicere adlubescit.

11. *Aristoteles* Philosophorum phosphorus ille lib. 2. Eth. c. 6. Virtutem Moralem h. m. definit: *Virtus est habitus electivus in Mediocritate consistens quoad nos relata & ratione definita, seu ut vir prudens eam definierit.* Alius eam dicit esse: *Constans animi propositum vivendi secundum legem.* Vendelinus Eth. l. 1, c. 3. th. 2.

12. Clarissima autem omnium est illa Definitio, quam propinat Nobiliss. & Conf. D. *Gyllenst.* Erg. Virt. p. 4. & Coll. Eth. disp. 3. Th. 6. ubi definitur *Virtus promptitudo in homine agendi secundum honestatis normam, quæ affectibus omnibus tale injungitur moderamen, ut tranquillus & beatissimus, qui in hoc mundo haberi potest, status obtineatur.*

13. Quamvis autem hæ definitiones verbis nonnihil ab invicem discrepent, re tamen ipsâ optimè conveniunt & conspirant, adeò ut cum conceptus harum tum convenientiæ, tum differentiæ fuerit præcognitus, harmonicus earum consensus oppidò inclarescet.

14. Genus itaque Virtutis Habitum esse omnes saniores constantè asserunt, nec id ratione invitâ: *Qualitas* enim ipsâ Virtus est, E. animo necessum habet inhærere, quod si hoc, utique vel *esset* erit, vel *diva pars* vel *ad q.* Posteriora verò bina de virtute prædicari recusant: *Potentia* quippè nobiscum connascitur; *Affectus* verò sunt repentini motus sine electione, & nobis vel invitis accidunt, adeoque animum persæpè perturbant. A *Potentis* præterea & *affectibus*, nec bonus quispiam nec malus unquam nominatur, suâ enim naturâ indifferenti modo se habent ad probitatem & improbitatem, quod Virtuti impingere iniquissimum esset.

esset. Relinquitur E, quod Virtus sit *Habitus*, sed erit habitus *Electivus*, quia per actiones proæreticas, quæ à iudicio Mentis & electione Voluntatis sunt, paratur, quia etiam proæreticas actiones edit, adeoq; per hoc ab habitibus *Intellectualibus*, *corporis*, *Naturalibus* *in vitis* & *temerarijs* optimè distingvitur. Conf. Burg. id, Ph. Mor. c. 11. Vendel. Eth. c. 3. Th. 2. q. 1. p. 98. Vendel. p. 71.

15. Quod verò genus virtutis concernit, ubi definitur per *constans animi propositum*, item: *Promptitudinem agendi*, sic luce meridianâ clarius radiat, sensum, cum Genere Virtutis supra declarato, hîc omninò eundem esse. Quid est enim constans animi propositum, & promptitudo quædam in animo residens, longo rerum usu parata & roborata, aliquid eligendi vel repudiandi, aliud, quam habitus electivus, quo in agendo determinamur ad aliquid sine difficultate præstandum?

16. *Differentia* definitionum ex omnium causarum confluxu petita clarescit, hinc si juxta sœvum ordinem causas Virtutum quatuor penitus rimemur, jam tunc Virtutis natura nobis fiet manifesta.

17. *Efficientem* E. Virtutis Causam exposituri in *universalem* & *Particularem* eam primò dividimus. Illa quæ & omnium rerum est DEUS Ter. O. M. Pater luminum, à quo omne bonum donum & perfectum descendere D. Jacob, cap. 1:17. asserit. Namq;

Omnes in trivio sumus & hoc tramite vitæ

Fallimur, ostendat ni Deus ipse viam.

18. *Particularis* in eam quæ est *Intra* vel *Extra* hominem subdividi potest. Illa autem vel in *Animo* vel in *Corpore* est. Sed in *Animo* quæ residet duplex statuitur:

1. *Intellectus practicus qui principijs activis per συνρηγοῖν assentitur, & per ratiocinationem conclusiones ex iis deductas ad actiones speciales applicat.*

19. Itaq; 1. *Principia Practica nihil sunt aliud quam axiomata quedam generalia, seu propositiones universales per se nota, à primâ infantia insitæ, & antequam ratio sese exercere queat, cordibus hominum digito q. Dei inscriptæ, discrimen honestorum & turpium continentes: Dicuntur aliàs lex Naturæ; qualia sunt: Honesta esse appetenda, turpia fugienda: Deum esse colendum: Parentes honorandos: Nenimi nocendum: Suum cuiq; tribuendum: Vim vi repellere licere: Quod tibi fieri non velis, nec alteri faciendum &c. Hæc & similia ejusmodi principia, semina virtutum sunt, ex quibus fidei cultu accedente, Virtutes tandem pullulant & exsurgunt: Sunt hæc virtutum igniculi, qui per institutionem & exercitationes excitati, tandem in flammâ virtutum illustres erumpunt.*

20. 2. *συνρηγοῖς est habitus mentis, per quem promptè assentimur principiis practicis.*

3. *Recta verò Ratio est Rectum intellectus judicium de re quæ ex principiis practicis legitimè sequitur.* Hæc plurimum ad virtutem conferunt; dum enim per *Illam* principiiis practicis assensum præbemus, *Hæc* varias ex iis conclusiones, Virtutum & vitiorum naturam indigitant, illarumq; exercitium & horum fugam suadentes, elicit E. g. *Si vim vi repellere licet*, utiq; *Fortitudini* studendum, per quam iniquam nobis, proximo & patriæ vim illatam, honestè vindicamus: *Si nemo est lædendus*, E. *amicè* cum omnibus vivendum! E. *Temperantiæ* litandum, ne vel nos ipsos vel alios per intemperantiam lædamus: E. *Iustitiæ* opera danda, per quam suum cuique

que tribuendo, nemini quicquam clam vel palam subtrahimus: E. studendum *Castitati*, per quam ab amore illicito abstinentes, corporis nostri & aliorum læsionem evitamus &c.

21. Cum verò intellectus conclusiones ita ad speciales actiones applicat, *Conscientia exurgit facultas mentis operativa, que principia actionum vel ex lumine Natura, vel ex lumine Scripture ipsi insita, applicat ad aliquod factum quod à nobis fieri vel non fieri debere aut debuisse ratio dicitur.* Definiente Bald. Caf. Conf. l. 1. c. 3.

22. Hinc dispalescit pertinere Conscientiam ad Intellectum Practicum consistit enim scientiæ applicatione ad opus vel factum vel faciendum. Munus ejus ratione operis faciendi est suadere, obligare & instigare si bonum, contra si malum, dissuadere & retrahere. Ratione verò operis Facti officium ejus est testificari.

23. *Continetur verò Conscientiæ vis Syllogismo Practico* v.g. hujusmodi: Qui vitii operam dat, is Deo justissimo judici exosus erit necessum est &c. Ego vitii operam do. E. In hoc & consimilibus Syllogismis Practicis *Propositio est principium practicum*, stimulans ad bonum & retrahens à malo. *Assumptio est cogitatum dictum aut factum*, principio isti vel conforme vel difforme; Hanc sequitur *Conclusio* evidentissima & certissima, quam concomitatur lætitia si benè tristitia si malè perpetrasti. *Propositio ex practicis principiis* *συνηγορεῖ* & rectà ratione exurgit; *Assumptio* per approbationem est *συνειδησις*; *Conclusio* est ipsa sententia lata, vel bona vel mala. *Propositio* agit de jure; *Assumptio* de facto; *Conclusio* de reatu & relatione ex facto ratione juris exurgente. Hinc itaque tribus exoritur actibus Conscientia pressè

loquendo, proponendo nempe assumendo & concludendo, q. scil. Legem explicat, factum applicat & sententiam pronunciat. Cum E. mala Conscientia sit q. mille testes, vermis rodens, Equuleus perpetuus, Monitor surdo verberare cadens &c. Utiq; virtuti opera danda, ut tranquillitas animi & mentis lætitia, quæ perpetuus est bonæ Conscientiæ comes, retineatur. *Iuge hoc convivium profecto & optimus hominis est thesaurus, quem qui possidet delitiosus vivit, ne teruncium habens, quam si in unum hominem vel sexcentos confles Sardanapalos.* Ut scitè more suo inquit Sperl, Antrop. p. 181. Conf. Vendel. d. l.

24. II. In Animo causa virtutis voluntas est, facultas illa animæ rationalis ad bonum appetendum ordinata. Hæc enim à rectâ ratione illuminata ejus dictamen spontè sequitur, honesta rectè agnita eligit & turpia sine coactione fugit.

25. In Corpore residens causa Virtutis est tum Bonum temperamentum, quod facit ad virtutis studium dispositivè & instrumentaliter, sic enim puritas sanguinis gignit spirituum claritatem, quæ in virtutis stadio absolvendo sunt adminicula non postrema: Tum sanitas corporis, siquidem, ut inquit Cic. Opus est te corpore valere si animo velis.

26. Extra hominem causa Virtutis duplex est: Remota vel Propinqua. Illa educatio moralis audit, ut intellectus verâ cognoscat, & voluntas bene agat. Hujus quanta sit utilitas vix ac ne vix quidem deprædicare possumus. Agnovit eam Crates ille apud Plut. qui, si possem, inquit, audiri ab omnibus hominibus, conscenderem tarrim, & clamarem: quò ruitis homines, qui colligitis & corraditis nammot, & interim educationem liberorum negligitis! Agno

Agnovit & eam præter cœteros, Phil. Maced. Rex, qui non tam gratulabatur sibi de nato filio Alexandro, quàm quòd eo natus esset tempore, quo Aristotele uti præceptore posset.

27. Est autem educatio duplex: *Amica* vel *Aspera*. *Illà* (1) proponit *salutaria præcepta*, Leges scil. Canones & regulas, mediantibus *Magistris*, vel *Viris* i. e. vivâ voce virtutem inculcantibus, vel *Mutis* i. e. libris, qui scriptam Magistrorum vocem continent. (2) Proponit *Exempla honestè viventium*, hæc enim ut non minimum adferunt momenti & adjumenti ad infundenda vitia 1. Cor. 15. 33. Ita nec minor est illorum vis in partem contrariam ad virtutes comparandas, unde de exemplis alienis dicitur: *Exemplis mollissimè suadetur*; & de propriis Poëta:

*Vel non doceto vel doceto moribus
Hæc ne trahens manu, repellas alterâ.*

(3) Proponit *Premia*. Nam ut certantes in stadio numerosior corona glorificat, & Olympicos cursus palma frequens nobilitat, ita vel minimis rebus gloriosior efficitur, cui frequenter præmia referuntur. *Conf. Lud. in Viro Præct. Disp. 6.*

28. *Educatio Aspera* consistit in *inreparatione* & *objur-gatione verbali*, quâ si errans minimè movetur, sequitur *Pœna*, etenim impunitas, peccandi magna est illecebra; undè quos natura & inrepatio retinere in officio nequit, ij magnitudine pœnæ ad rectè faciendum compelluntur. Nam quemadmodum

*Oderant peccare boni virtutis amore
Sic etiam Oderunt peccare mali formidine pœnæ,*
qui ita invitati quamvis ad virtutem inclinantes, tandem consuetudine quadam habitum illius sibi parant.

29. Succedit jam tandem *propinqua causa virtutis scil.*
Exercitatio seu Actionum bonarum frequentatio, & continua-
tum exercitium. Quot verò numero sint actiones hæ
determinari non potest, nunc enim plures nunc
pauciores pro subjecti dispositione requiruntur, vel
prout actiones intensæ vel minus validæ deprehendun-
tur. Valor enim paucitatem facile recompenlat.

30. Sed ut meliùs innotescat quo respectu *Actiones*
Morales sint causâ virtutis, sciendum est eas esse in du-
plici differentia: Vel enim possunt considerari (1) In
Statu exaltato & post habitum, quatenus honestæ jam &
continuatæ formalem rationem Summi Boni consti-
tuunt, quo respectu *Virtutis sunt effecta*, vel (2) In *statu hu-*
mili & ante habitum, & sic vicissim (α) *Prout suâ naturâ*
bonitatis & malitiæ moralis capaces sunt indifferentè,
ad honestam tamen informandæ *objectum virtutis ex-*
ternum audiunt: *Prout verò* (β) *jam dum hominem bo-*
nis moribus assuescere cæperunt, & ita disponere, ut
ad culmen virtutis plenis passibus grassari queat, eo jam
modo *causæ virtutis propinqua* salutantur.

31. Asterisco autem hic notandum cum *Actionem*
Moralem causam virtutis adstruimus non hic à nobis in-
telligi *actionem invitam*, quâ quis vel vi coactus vel per
ignorantiam quid committit, cum voluntas & sciens
tia ab ejusmodi actione planè exulent: & *voluntas* qui-
dem in *actione violentâ* desideratur; quia is, cui vis in-
fertur, agendo non adjuvat rem istam, sed nec volun-
tatem patiendi adfert. In *imprudenti verò actione igno-*
rancia scientiam tollit, quæ aliàs si adesset, inhibitura
esset actionem istam. Horum autem si alterutrum ab-
fuerit, non potest reverà propter suam actionem, licet
bonam, laudibus quis & præmiis ornari, nec versâ vice,
ob

ob malam reprehendi & poenas luere. Nob. Syllent.
Erg. Virt. p. 5.

32. Hinc ergo consequitur *actionem* illam quæ causa erit virtutis *spontaneam* esse debere, id est talem cujus principium est in ipso agente singulas circumstantias sciente.

Hujus actionis principia proxima ab Ethicis tria recenseri solent: *Consultatio*, *prælectio* & *volitio*. Intellectus enim primum proponit finem, eundem voluntas appetit & intendit, sed ignorans interim quibus queat mediis eum consequi, impetrat ab intellectu, ut de mediis legitimis & honestis cogitationem instituat. De hinc ergo incipit *βέλευσις* *Consultatio actus intellectus, quo de mediis ad finem ducentibus ratiocinatur, quæ deinceps* *προαιρέσις* *Prælectio* actus ille voluntatis *eligit*, factio initio ab iis sine quibus ad reliqua aditus non patescit, hanc denique *βέλησις* *Volitio* ipsa excipit *appetitio scil. boni cum ratione*, quæ corporis membra commovet, ad consequendum finem propositum, undè actio tandem moralis seu executio rei volitæ subsequitur.

33. Illa agendi facultas *ἄνεξιψία* Liberum Arbitrium vocatur quod est facultas, quâ homo ab intellectu cognita pro placito vel suscipere vel repudiare potest. Intelligitur a. hinc *liberum* quod in utramq; partem potest inclinare sive libertas detur *contrarietatis*, quâ respectu *specificacionis actuum, ex pluribus objectis*, propositis liberè eligitur unum, negliguntur verò cætera. Sive *contradictionis* quâ mota ad *exercitium* Voluntas circa *unum objectum* positis omnibus ad agendum requisitis, potest nihilominus agere vel non agere, velle vel non velle.

34. Tollit E. libertas *Necessitatem* non decreti divini, nec præcepti, nec promissi, potest enim quid decretum præceptum & promissum esse & tamen liberum; sed necessitatem tollit *coactionis*, quoad *actum voluntatis elicitedum*, cum impossibile sit eam talem elicere actum, qui inclinationi ejus repugnet; Sed tamen quoad *actum imperatum* coactio locum habere videtur, dum in aliis potentiis aliter ab externo principio geritur res, quam ipsa imperat & fieri velit, quamvis & hæc coactio impropria sit, nam cum facultates inferiores ab imperio rationis abstrahuntur, rectius impediri dicitur voluntas, quominus exsequatur quod vult, quam cogi facere quod non vult. Et hæctenus de Efficiente Virtutis.

35. *Materialis* causa cum in accidentibus non detur *ex quâ*, Analogâs tamen duplicem Virtuti Materiam *In quâ* scil. & *circa quam* res ipsa jubet assignare.

36. *Subjectum* itaq; Virtutis Moralibus *Appetitum Rationalem* statuimus, seu ipsam *Voluntatem*. Est enim virtus habitus electivus, hinc quia electio & libertas in rationali appetitu subjectivè fundantur, consequens ergo est inibi virtutem etiam tanquam in proprio subjecto radicari. Porro: Sicut intellectus per lapsum protoplastorum, ignorantia rubigine læsus habitibus intellectualibus informari desiderat; ita voluntas mediante habitibus Moralibus Virtutibus, Malitiam ex affectuum inordinatione ortam expellere, adeoq; liberiùs hocce per devia grassantes, rationis capistro refrænare & in rectam reducere viam maximè necessum habet. Et quid volumus? Nonne virtus proprium est hominis, nonne bestiis incompetens? Quis ergo crasso glaucomate occæcatus Virtuti proprio hominis accidenti proprio subjectum voluntatem velit denegare?

37. Illud verò dum constantèr asserimus, non diffitemur interim ad sensuum quoq; appetitum aliquo modo virtutes morales pertinere, quia in ejus ἀραξία emendandâ versantur, sed ita Virtus non ut in Subiecto recipitur, sed ut circa objectum occupatur.

38. *Materia circa quam seu Objectum Internum sua^t Affectus Appetitus Scil. Sensitivi Motiones, cum non naturali corporis mutatione ab Objecto bono vel malo, à Phantasiâ proposito & assumto, ad illud consequendum, hoc vitandum exarata, ut individuum conservetur & optabiliori statu fruatur.* Horum Subiectum est appetitus sensitivus, cujus cum duæ sint facultes, concupiscibilis habens pro Objecto bonum prosequendum & malum fugiendum simpliciter tale, & Irascibilis respiciens bonum vel malum arduum, hinc omnes omnino affectus recensentur undecim, Sex in Concupiscente & quinque in Irascente sese exercentes, qui quidem in se Spectati quatenus motiones sunt appetitus sensitivi, Physicæ sunt contemplationis, moralitèr nec boni nec mali. Prout verò imperio rectæ rationis & voluntatis subjacent, Virtute Morali non tollendi & planè averruncandi; Sed domandi, temperandi & moderandi, eo jam modo hujus sunt considerationis.

39. *Forma virtutis Ορδότης est, seu ipsa rectitudo & congruentia cum rectæ rationis normâ seu lege, quæ actionibus nostris certos fines prescribit,*

Quos ultra citraq; nequit consistere rectum.

Vel si Aristoteli credendum, *Mediocritas inter duo extrema, definita quoad nos ratione viri prudentis.* Mediocritas enim & congruentia cum rectitudine & lege tam arctio nexu cohærent, ut unum sine altero esse aut existere nusquam possit, adeò ut si formam Virtutis μεσότης ac-

curatè loquendo non constituat, ejus tamen immediatum adjunctum & essentialè consequens omninò erit.

40. De Medio verò ubi sermo, est apprimè tenendum non hic *medium* intelligi *Indivisibilitatis* sed *latitudinis*; Non Participationis, quatenus extrema sunt vitiosa; Nec *Abnegationis* quoad actus, sed *Positionis* seu *Proportionis* & *Perfectionis*: Adeoq; non *Medium Rei*, quod æqualitèr semper distet ab utroq; extremorum, nisi in justitiâ commutativâ; sed *Rationis* seu *Personæ*, quod uni extremorum viciniùs, ab altero vero remotiùs existit. Non enim *Virtus Moralis* æquali prorsus intervallo ab extremis distat, sed ad varias semet circumstantias accommodans, interdum excessui, quandoq; etiam defectui viciniùs est.

41. Cum *Virtutem in Medio Personæ* diximus consistere, neminem hic terminus *Personæ* offendat. Non enim id ita acceptandum q. *Medium Virtutis* nullo modo in re cernatur, sed quia id non cognoscitur præ se ex conditione & qualitate rei, verùm ex habitu dine & commensuratione ad personam operantem, certis limitibus & circumstantijs prudentèr consideratis. Conf. Præt. Eth. Part. Gen. §. 1. p. 1.

42. *Finis* demum *Virtutis Moralis* duplex est: *ὅτι καὶ ὁ*. *Finis* cui *Homo* est, sed *cujus gratiâ* isq; *absolutè summus* est *gloria Dei*: *In suo verò genere summus* est *εὐδαιμονία* *Summi Boni consecutio* ejusq; consequens tranquillus & jucundissimus in hoc mundo status. Et adhuc de *Definitione Virtutis* & *causis* ejusdem.

43. Succedit jam *Divisio Virtutis*; Ubi omis
sis

sis hic aliorum distributionibus, quas videsis apud Ethicos, asserimus cum Nob. & Conf. D. Gyll. Coll. Eth. Disp. 3. Th. 32. Vel Secundum Gradus (sc. rat. & *Extrius*) vel Species Virtutem commodissimè dividi. Illos rum intuitu est *inchoata* vel *imperfecta*, ut *Continentia* & *Tolerantia*; vel *Communis* seu *Perfecta*; Vel *Heroica* & *Eminens*,

44. Species autem sunt *Pietas*, quâ Deum ritè veneramus, & *probitas*, quâ nos ritè gerimus in humanis. Hæc vel respicit *alios* ut *Iustitia* vel *nosmetipsos*; quæ vicissim vel circa *Affectus* versatur; Vel circa *conversationem*; *Affectus* Virtute dirigendi præcipuè tres sunt, *Cupiditas*, *Metus* & *Ira*. Circa hanc versatur *Mansuetudo*; Circa illam *Fortitudo*; Ista autem vel in *Voluptate* cernitur, vel in *Divitijs*, vel in *Honore*. Circa Voluptatem versatur *Temperantia*; Circa Divitias & sumptus *Mediocrates Liberalitas*; Circa Magnos *Magnificentia*; Circa Honores *mediocres Modestia*; Circa Magnos *Magnanimitas*. In Conversatione verò vel attenditur *Veritas* vel *Iucunditas*. Illam spectat *veracitas*: Hanc verò in *serijs* & totâ vitâ *Comitas*; In locis *Urbanitas*. Quarum pleniorum circa considerationem Ethicorum Chorus occupatur.

45. Sic itaq; Virtutis Moralis naturâ cognitâ, quid ejus sit *Oppositum* (quod in hac materiâ tantum restat tractandum) faciliè dispalescit, Scil. *Vitium promptitudo est malè agendi contra honestatem & recte rationis normam, quâ affectibus sua permittitur licentia, adeoq; vel in excessu vel in defectu peccatur.* Vel ut dicit Isend, Coll. Eth, Exer. 4.

Est *Habitus Electivus cum Mediocritate, rectâ ratione & viri prudentis iudicio pugnans.*

46. Hinc *E.* Confit Vitium statim non esse strictè loquendo ubi semel vel ex affectu, vel imbecillitate aliquâ quispiam impingit, sicut pro Virtute non habetur, quòd quis semel vel fortuito rectè egerit: Sed tum demum, cum ita animo affectus est, ut quod agit, consultò agat, nec nisi cum Promptitudine, iucunditate vel voluptate mala perpetrat.

47. *Extrema* a. illa, quorù in medio Virtus consistit, *Excessus* sunt & *Defectus*, quæ quandoquè uno vitio comprehenduntur, cum vidz. una actio plus vel minus habet, ut in Injustitiâ accidit. Sed duo distincta vitia oriuntur, quoties distinctæ sunt actiones, quorum una tantum excedit, altera deficit tantum, ut in cœteris vitijs omnibus contingere certum est.

48. Coronidis loco duo observentur: *Unum est*: Vitium Opponi Virtuti, vel *Contrariè*, quatenus quoad totum suum Complexum ex actu & rectitudinis defectu, spectatur; Vel *Privativè*, quatenus quoad formalem rectitudinis carentiam conformitati oppositam consideratur. *Alterum*: Vitia respectu *Extensionis* & quoad *objectorum latitudinem* magis sibi invicem quàm Virtuti; Ratione verò *sui ipsius* magis Virtuti quàm sibi invicem opponi.

Et tantum pro instituti ratione de
hac *Materia*.

Μόνον τὸ Θεῶ Δόξα.

Orna-

Ornatissimo Juveni,

DN. HENRICO MATTHÆI
FLORINO, de Virtute Morali soler-
tèr Disputanti.

*Collige vernautes, quas ver nunc afferet herbas,
Florine, haud ventis Sole vel occiduas,
Quales quarenti præbent florentia Doctum,
Prata herbas, Virtus quas tibi Sponte dabit.
Hoc tibi succedat Studium, quod Praside docto
Aggrederis solers, cedat utriq; benè!*

L. Mqj.

ÆSCHILLUS PETRÆUS
Ep. Ab.

D Elicia Eusebiæ ac Lectissima pignora Musæ:
FORSENI Præses Clare Magisterio;
Et FLORINE charis Patrijs oritura lucerna:
Ambo Sacerdotum pulchra propago virum,
*Virtutem Sanctam studio dum volvitis, opto
Cælitus ambobus Munera colloquij.*

*Doctissimo Dño Prasidi & Literatiss.
Dño Respondenti, Amicis suis in-
timis h. p. votum declaravit*
ABRAHAMUS THAUVONIUS
Ph. P. P.

UNicus ille labos, Homini remanet miserando
 Summus & ille labor, *virtutis* scandere culmen,
Hec nunquam satis à Doctis celebrata Camænis,
Hanc satis & nunquam Coluit mens conscia recti,
 Proh Dolor: Ergo nimis Mens depravata recedat
 Æterni Domini è vultu! Proh, Dæmonis
 Propulsi ex horto, primi cum jure Parente
 Vix igitur restant, post votum, vix meliora
 Pharmaca, quæ possint *miseris* levare dolorem,
 Virtutis placido cultu quam Compita semper
 Semper & assiduè, factis actisq; tenere,
 Hinc Ergò quivis *virtutem* laudibus ornans
 Te F L O R I N E simul mecum cum Præsìde Claro
 Laudabunt, Florem virtutis rite vocabunt.

*Ita Viro Juveni, literarum Virtutumq; Flori Flo-
 rentissimo de Virtute morali, ingeniosè &
 nervosè disputanti*

L. Mq;

addidit licet occupatissimus

ANDREAS PETRÆUS,

Virtutem claro sub Præsìde discutis arte,
Namq; homines virtus undiq; rite polit:
HENRICÈ hanc igitur, tu viribus excole totis,
Ut Patriæ gratus sis, tibi gratus item.

Non ut voluit, sed ut potuit Præstantissimo
 Dño Respondenti accinebat

IOHANNES ÆSCH. PETRÆUS.